

Inbreng gemeente Groningen
Meerjarenprogramma Kansrijk en Aardbevingsbestendig Groningen
 Ambtelijk concept, versie 03-09-2015

0. Samenvatting en prioriteiten

In dit document wordt aangegeven hoe de stad Groningen wil omgaan met de effecten en consequenties van aardbevingen. Het is een eerste concept voor de gemeentelijke inbreng in het totale meerjarenprogramma "Kansrijk en Aardbevingsbestendige Stad 2016-2025" voor Stad en Regio. Wij geven aan welke kansen we zien om het duurzaam groeiperspectief voor de stad Groningen te behouden.

Onze inbreng is ingegeven vanuit de overtuiging dat de stad en regio onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. De arbeidsmarkt en het vestigingsklimaat houden zich niet aan gemeentegrenzen. De regio werkt, winkelt, geniet onderwijs en gebruikt zorg in de stad. Daarmee is er verantwoordelijkheid voor de veiligheid van 350.000 inwoners, werknemers, studenten, recreanten en bezoekers, die dagelijks zijn aangewezen zijn op de stad. Een stad die de komende decennia, tegen de achtergrond van een krimpend verzorgingsgebied, een groei blijft doormaken. Voor 2016 zal het programma wat de stad betreft vooral gericht zijn op passende maatregelen die de stad Groningen veilig maken en de economische ontwikkeling mogelijk blijven maken, waarbij de koppeling met de energietransitie ondubbelzinnig is: de regio moet sterker en duurzamer uit de aardbevingsopgave komen. De stad kan daar als kenniscentrum en proeftuin in regionaal verband een belangrijke bijdrage aan leveren.

Veiligheid gaat meer dan over normen en richtlijnen: het gaat erom dat mensen zich veilig voelen en weten. Informatieverstrekking en uitwisseling is cruciaal: inwoners, ondernemers, eigenaren moeten zich kunnen laten informeren, de gemeente moet weten wat er speelt onder bewoners, ondernemers en bezoekers en zowel gemeente als Stadgers moeten daarop kunnen handelen. Dat laatste vereist adequate regelingen die ervoor zorgen dat de negatieve effecten van aardbevingen worden gecompenseerd. Daarbij geldt gelijke monniken, gelijke kappen: niet de woonplaats maar de 'overlast' is bepalend.

Acties 2016

- Risicoscan oostelijke stadswijken en buitengebied.
 - Onderzoek maatregelen MEER-Dorpen en Meerstad
 - Onderzoek Hoogbouw oostzijde stad (Tasmantoren, hoogbouw Lewenborg en Wielewaalflat, Cortingborg en 4 hoog complexen).
- Risicoscan Openbare Ruimte en Erfgoed binnenstad
 - accent op openbare ruimte met verblijfsfunctie / verkeersfunctie (fietsers) / recreatieve functie
 - Nader onderzoeken cultureel erfgoed
- Risicoscan maatschappelijk vastgoed/publieke voorzieningen
 - Onderzoek scholen, verzorgingstehuizen, gebouwen kwetsbare groepen
- Risicoscan kritische infrastructuur. Betreft:
 - Bereikbaarheid kritische zorgvoorzieningen en hulpdiensten
 - Bereikbaarheid topvoorzieningen/clusters van werkgelegenheid en voorzieningen (economische levensaders functioneren stad en regio)
 - Onderzoeken kunstwerken: bruggen, viaducten en kades/beschoeiingen
 - Onderzoek versnellen aanpak noordoostelijke bereikbaarheid UMCG (Planstudie Gerrit Krolbrug/Oosterhamrikzone).
- Kansen grijpen voor verduurzaming:

- bestaande verduurzamingsprogramma's versnellen om meteen ook bestendig te maken en daarmee kansen te benutten:
- Geothermie, Investeringsplannen Corpus, Groene Loper
- Ondersteuning verduurzamingsplannen corporaties en particulieren
- Organisatie op orde
 - Veiligheid bij ongevallen en rampen
 - Versterken dienstverlening vanuit gemeente (m.n. vergunningverlening)
 - Informatievoorziening: beschikbaar en bereikbaar (vindbaarheid; investeren in complete informatie) en deels actief (infopunt in oostelijke wijken; binnenstad afhankelijk van uitkomsten scans)

Doorkijk 2017-2020:

- Onderzoek en maatregelen hoogbouw overige delen stad
- Onderzoek en maatregelen laagbouwwoningen en –gebouwen oostkant (scope afhankelijk van dan geldende contouren en bouw-eisen)
- Fondsvorming cultureel erfgoed
- Risico's openbare ruimte rest van de stad
- Overig maatschappelijk vastgoed en publieksvoorzieningen
- Doorvertaling consequenties van inventarisaties hoofdinfrastructuur en concretisering wijze van omgang met eigendommen andere partijen (schade, versterking, rijksregeling)

STAD AAN DE RAND VAN HET AARDBEVINGSGBIED

1. Uitgangspunten

Onze inbreng formuleren wij tegen de achtergrond van het besef dat de inzichten over aardbevingen voortdurend aan verandering onderhevig zijn. Nieuwe, meer op de Groningse situatie toegesneden onderzoeken en inzichten, geven stapsgewijs meer duidelijkheid over de intensiteit en reikwijdte van de aardbevingseffecten. Duidelijk is dat het vaststellen van normen en richtlijnen en de vertaling in wet- en regelgeving verantwoordelijkheden van het Rijk zijn. Veel tekenen wijzen erop dat de situatie voor de Stad ten opzichte van de nu geldende richtlijnen (NPR) gunstiger zal worden. Daar kunnen wij op dit moment in onze concrete besluitvorming niet op vooruitlopen, maar het stadse programma zal zodanig flexibel moeten zijn dat op nieuwe inzichten geanticipeerd en gereageerd kan worden. Dat betekent flexibiliteit om af dan wel op te schalen. Wij benaderen de aardbevingen met een realistisch en nuchtere blik: doen wat moet, maar niet onnodig onrust veroorzaken. Wij richten ons voor 2016 dan ook op die acties en maatregelen die met kennis van vandaag sowieso noodzakelijk lijken te zijn. 'No regrets' om het Gronings te zeggen. En te allen tijde geldt: daar waar schade in de Stad is opgetreden of zich zal voordoen vragen wij van de instanties dat zij dit adequaat en ruimhartig vergoeden. Wij vinden dat wij werk met werk maken. Als er versterkt, gerenoveerd of verduurzaamd moet worden, dan doen we het in 1x goed.

In de stad worden acties ondernomen en maatregelen voorbereid door tal van partijen, van schoolbestuur tot corporatie tot individuele vastgoedeigenaar. De verantwoordelijkheid om te handelen ligt bij de eigenaren zelf. De gemeente ziet het als haar taak om vanuit het algemene belang te informeren, te signaleren en belangen te behartigen. Wij pleiten voor 'gelijke monniken gelijke kappen', oftewel: maatgevend voor de toepassing van regelingen is het effect van de aardbevingen, niet de woonplaats.

Dit document bevat de mogelijke inbreng van de gemeente, en zal vanuit stad en regio aangevuld worden. Vanuit de regiobrede aanpak zullen een groot aantal gebiedsoverstijgende thema's en maatregelen ingebracht worden, zoals regelingen en handelingsperspectieven voor bewoners, gebruikers en eigenaren.

2. Uitgangssituatie

- De stad is landelijk (en internationaal) in trek. Niet voor niets dat het kabinet de "Agenda Stad" heeft geformuleerd, waarin wordt ingezet op het versterken van de concurrentiepositie van de steden in Nederland. De stad Groningen doet het ook landelijk erg goed. Het inwonertal is sinds 1990 gegroeid van 170.000 inwoners naar nu (2015) 200.000 inwoners. Volgens het CBS zal de stad verder doorgroeien naar 230.000 inwoners in 2025. De groei van de stad versnelt. Het is het spiegelbeeld is van de krimp (gecombineerd met grijze druk) in de regio.
- De stad is aantrekkelijk voor diverse bevolkingsgroepen. Niet alleen jongeren (55.000 universitaire en HBO-studenten) trekken naar de stad, ook gezinnen kiezen steeds vaker er bewust voor om in de stad te blijven wonen. Economisch is de stad de banenmotor van Noord-Nederland. De aanwezigheid van grote economische dragers als Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool en UMCG draagt hieraan bij. In totaal zijn er in de stad zo'n 130.000 arbeidsplaatsen. 90% van de werkgelegenheid is geconcentreerd in de dienstensector, in de stad vooral onderwijs, overheid en gezondheidszorg.
- Een goede bereikbaarheid van de stad is cruciaal. De stad heeft 200.000 inwoners maar elke dag groeit het aantal mensen dat overdag in de stad verblijft om te wonen, te studeren, te werken of te winkelen en te recreëren. In totaal zo'n 350.000 mensen. Dit betekent dat er elke dag een grote stroom mensen de stad in en uit gaat met de auto, openbaar vervoer of fiets. Ons verzorgingsgebied behelst in feite het gehele noorden en deels daarbuiten, ook over de landsgrenzen. Het primaire 'Daily Urban System' reikt van Wad tot Assen en van Drachten tot Veendam. Bereikbaarheid van de stad is daarmee cruciaal voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de gehele regio.
- Het aantrekkelijke, historische karakter van de binnenstad is een cruciale factor voor de ontwikkeling van de stad. Per jaar bezoeken 19 tot 22 miljoen mensen de binnenstad. Uit onderzoek blijkt dat historische binnensteden een positief effect hebben op investeringen, maar ook op recreatief bezoek. Het percentage leegstand in de binnenstad ligt al beduidend onder het landelijk gemiddelde. Daarmee is het verschil met de regio groot. Ook biedt de binnenstad de juiste randvoorwaarden voor Start-Ups. Het is daarom niet voor niets dat we al sinds de jaren '70 werken aan een aantrekkelijke binnenstad. De komende jaren zetten we in op functieverruiming, betere bescherming van het cultureel erfgoed en vergroting van het voetgangersgebied.
- Ook met onze stadsdelen gaat het goed. Door de continu volgehouden wijkvernieuwing staan onze wijken er goed voor. De leefbaarheid in de wijken is sinds 1998 sterk verbeterd door de inzet van corporaties en gemeente en er zijn miljoenen geïnvesteerd in betere woningen en een betere woonomgeving. In de landelijke monitor van het Ministerie van BZK scoort Groningen goed. Het aandeel Stadgers dat woont in een omgeving met een matige of slechte leefbaarheidsscore is sinds 1998 gedaald van 34% naar 2,8% in 2012 (Nationale Leefbarometer, Atlas voor gemeenten).
- De Groningse wijken staan er dus goed voor. Maar klaar zijn we niet want de kwetsbaarheid blijft en nieuwe opgaven komen op ons af. De aandacht voor de wijken mag dan ook niet verslappen. Mede daarom werkt de stad sinds 2014 met gebiedsteams en wijkwethouders.

3. Doelstellingen.

Het Meerjarenprogramma voor stad en regio is het verbindende programma voor de Nationaal Coördinator Groningen (hierna NCG). Ook moet het programma een herkenbaar ontwikkelingsperspectief bieden aan alle betrokken partijen, waaronder allereerst de betrokken bewoners en ondernemers in het gebied.

De centrale missie van het integrale MJP voor een kansrijk en veilig Groningen luidt: Samen bouwen aan een trots en veilig Groningen

In deze paragraaf MJP stad operationaliseren we de doelstelling en maken we het specifieker voor de stad. We willen de bedreigingen die in stad en regio door de aardbevingsproblematiek zijn ontstaan ombuigen naar kansen om Stad (en daarmee ook de regio) een langjarig structureel groeiperspectief te bieden. We stellen veiligheid daarbij centraal. Daartoe moeten we ook onze eigen basis op orde brengen en houden. Als doelstelling voor de stad formuleren we dan ook:

Het bieden van een kansrijk structureel en duurzaam groeiperspectief in een veilige stad

HET PROGRAMMA VOOR DE STAD

4. Een veilige stad

Al decennia lang werken we als stad vanuit een eenduidige visie op de ruimtelijk-economische ontwikkeling: de compacte stad. De compacte stad richt zich op behoud van functies in de stad, zorgt voor korte afstanden, duurzaam ruimtegebruik en versterkt de landschappelijke kwaliteit rond de stad. Mede daarom hebben we grote werkgevers zoals het UMCG, Martiniziekenhuis, Universiteit en Gasunie, in de stad weten te behouden en nieuwe werkgevers aan de stad kunnen binden. Onze aantrekkelijke, historische binnenstad is één van de drukste en best functionerende van Nederland. De reisafstanden zijn kort, waardoor nergens in de wereld het fietsgebruik zo hoog is als in Groningen: 60% van alle verplaatsingen in de stad is met de fiets.

De historische en compacte stad heeft ook tot gevolg dat de stedelijke dichtheid hoog is: gebouwen en functies staan dicht op elkaar en de druk op de beperkte openbare ruimte is groot. Dit doet zich met name in onze binnenstad voor, maar ook in bepaalde wijken. Daarnaast heeft de stad veel hoogbouw. Anders gezegd: de keuze voor een compacte stad leidt tot een dichtbebouwde ruimtelijke structuur met veel mensen die wonen, werken en recreëren op een klein oppervlak. En daarmee tot een (aantrekkelijk) groot contrast met het omliggend landelijk gebied.

Belangrijk om te beseffen is dat het historische karakter, de compactheid en hoge stedelijke dichtheid van de stad Groningen extra risico's met zich meebrengen. Het historisch karakter, ons culturele erfgoed, vormt een kernkwaliteit van de stad en is sterk medebepalend voor onze aantrekkingskracht. De monumentale gebouwen en met name de ornamenten en gevels zijn kwetsbaar. De gebouwen staan dicht op elkaar en zijn vaak van binnen economisch geoptimaliseerd, waardoor de risico's in de openbare ruimte groter zijn.

Daarnaast is er veel hoogbouw in de stad met de bijbehorende risico's.

In overleg met de NAM zijn verschillende typologieën gebouwen worden onderzocht op aardbevingsbestendigheid, de zogenoemde exemplarische gebouwen. Het doel van het onderzoek was om kennis op te doen en inzicht te krijgen in de impact van aardbevingen op

de verschillende gebouwen. De exemplarische gebouwen betreft een dwarsdoorsnede van type gebouwen die de stad Groningen kent: oude en nieuwe gebouwen, het gebruik en belang van deze gebouwen (veel of weinig gebruikers en zelfredzaamheid) zijn overwogen en de ligging van het bouwwerk.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat (zoals verwacht) de Nederlandse bouw nooit op aardbevingen is ingericht en dat daardoor feitelijk geen enkel gebouw binnen de contouren zonder meer aan de (nieuwbouw)eisen kan voldoen. Definitieve conclusies kunnen we pas trekken wanneer vervolgonderzoek heeft plaatsgevonden en de norm definitief is.

- **Risicoscans openbare ruimte binnenstad en cultureel erfgoed**

Het historische karakter, de compactheid en hoge stedelijke dichtheid van de stad Groningen kunnen risico's met zich meebrengen. De monumentale gebouwen en met name de ornamenten en gevels zijn kwetsbaar. De gebouwen staan dicht op elkaar en zijn vaak van binnen geoptimaliseerd, waardoor de risico's in de openbare ruimte groter zijn.

Momenteel houdt de gemeente een scan van panden in relatie tot de openbare ruimte. Aandacht is er primair voor objecten als schoorstenen, ornamenten en gevelobjecten. De gemeente brengt momenteel de risico's hiervan bij 70 gebouwen in kaart. Dit gebeurt samen met het Centrum Veilig Wonen en de NAM. De panden worden opgenomen vanuit de openbare ruimte. Waar nodig worden in overleg met de eigenaren maatregelen genomen. Deze scans willen wij naar de gehele binnenstad verbreden om daarmee de veiligheid van de openbare ruimte te kunnen garanderen. Voor conclusies over de gebouwen zelf zal nader (constructief) onderzoek nodig zijn.

- **Risicoscans Hoogbouw Oostelijk wijken**

Wij leggen voor 2016 de prioriteit bij panden die naar verwachting door hun omvang, hoogte en aantal bewoners de eerste aandacht vragen. Het gaat daarbij in de stad om de hoogbouw in het oosten van de stad. Eerste prioriteit ligt bij de hoogbouw met meer dan 4 bouwlagen. Op de tweede plaats komen de appartementengebouwen tot 4 bouwlagen. Op basis van nader onderzoek van een aantal exemplarische gebouwen kan een definitieve urgentie worden bepaald.

- **Risicoscans publieke gebouwen**

De gemeente is begonnen met een verkennend onderzoek naar de aardbevingsbestendigheid van 90 scholen. Het gaat hierbij om de scholen die economisch eigendom van de gemeente zijn. De gemeente heeft tevens een aantal gesprekken gevoerd met scholen en kinderdagverblijven waarvan de gemeente geen economisch eigenaar is. Het verkennend onderzoek vindt plaats bij alle basisscholen, een aantal gymlokalen, speciaal onderwijs en kinderdagverblijven die in hetzelfde schoolgebouw zitten. Na de verkenning beoordeelt de gemeente samen met schoolbesturen welke ingrijpen snel gedaan kunnen worden en welke schoolgebouwen een vervolgonderzoek krijgen. Het onderzoek gaat uit van verschillende fasen, waarbij de uitkomsten of om directe actie vragen, of in het kader van het huisvestingsplan worden meegenomen.

Deze aanpak willen we in 2016 verder uitwerken en verbreden. Voor bijvoorbeeld zorgvoorzieningen, onderwijs- en kennisinstellingen ligt de primaire verantwoordelijkheid bij de eigenaren zelf. Hier kan de gemeente faciliteren

- **Milieuonderzoek bedrijven stad Groningen binnen formele bevoegdheden**

De gemeente Groningen heeft 320 milieuvergunningsplichtige bedrijven ondergebracht bij de Omgevingsdienst Groningen. Er is nog geen beeld van de

eventuele calamiteiten en gevolgen voor de veiligheid en gezondheid als resultaat van aardbevingen waarbij schade ontstaat aan deze bedrijven. Deze milieuvergunningplichtige bedrijven moeten onderzocht worden en wellicht moeten de vergunningen met een breder toetsingskader bekeken worden. Op dit moment heeft de gemeente geen capaciteit om een aanvullend milieuonderzoek naar deze 320 bedrijven uit te voeren.

- **Ondergrondse infra**

Ook ondergronds kunnen er risico's schuilen. Zo heeft de Staatstoezicht op de Mijnen gewezen op het risico van stalen gasleidingen. De gemeente vraagt hier aandacht voor, maar stelt de vraag naar kwaliteit/kwetsbaarheid ook voor de gehele ondergrondse infrastructuur. Wij willen hier nader onderzoek naar doen, omdat er nog weinig bekend is over de Groningse situatie.

- **Onderzoek sociale veiligheid**

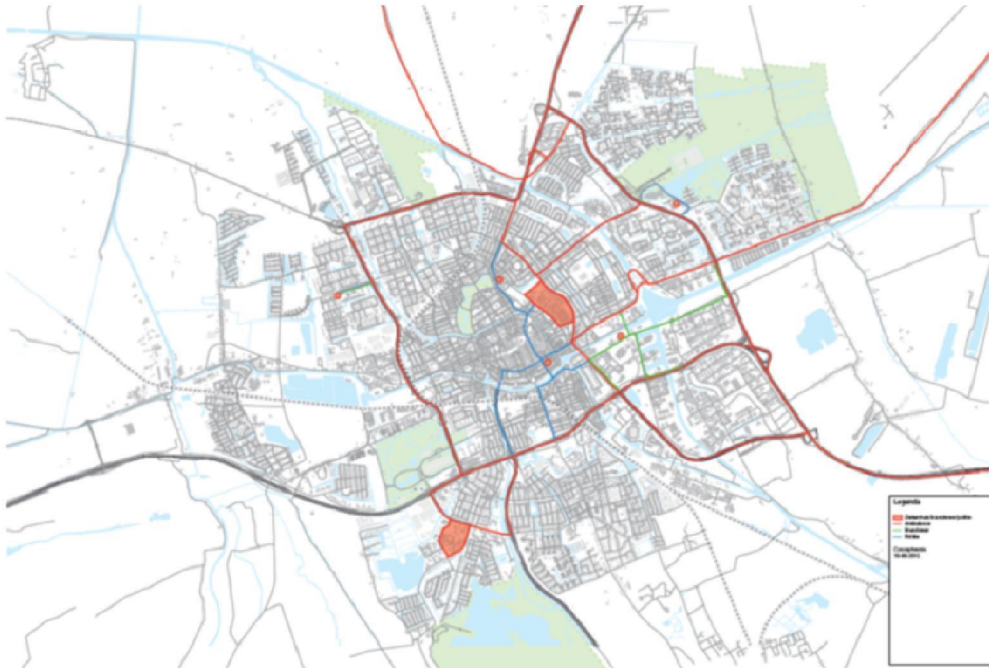
Wij hebben als lokale overheden een concrete en dringende behoefte aan kennis over de impact van bevingen op de bewoners/ ondernemers. Een onderzoek van de RUG/het UMCG gekoppeld aan LifeLines moet antwoord geven op de vraag waar inwoners in de regio Groningen die door een aardbeving zijn getroffen, of juist nog niet zijn getroffen, behoefte aan hebben.

Wat verwachten Groningers van de gemeente, de overheid, de NAM, medebewoners, en andere partijen? Welke burgerinitiatieven helpen hen wel, en welke niet, en waarom wel/niet?

- **Bereikbaarheid**

Het UMCG en Martiniziekenhuis zijn cruciaal voor de veiligheid van de inwoners van het aardbevingsgebied. Bij calamiteiten moeten deze ziekenhuizen bereikbaar blijven. Voor andere hulpdiensten zoals politie en brandweer is het vooral van belang om snel de stad uit te kunnen komen of op de belangrijke c.q. noodzakelijke locaties binnen de stad te komen. Vanwege het belang van ziekenhuizen en hulpdiensten bij calamiteiten leggen we de hoogste prioriteit bij de bereikbaarheid van deze functies. Tegelijkertijd is de bereikbaarheid van een aantal topvoorzieningen in de stad cruciaal voor het economisch functioneren van stad en regio (economische levensaders).

We hebben daarom op kaart aangegeven welke routes te allen tijde beschikbaar moeten blijven bij calamiteiten. Met deze kaart maken we afwegingen over welke kunstwerken de hoogste prioriteit hebben bij eventuele schades.

NB: Deze kaart wordt eind augustus/begin september besproken met de veiligheidsregio. Zij werken ook aan zo'n concept in het kader van de fysieke veiligheid).

De kaart toont dat het Oosterhamriktracé van groot belang is voor de bereikbaarheid van het UMCG. Vanuit het oogpunt van de levensaders zullen we afwegingen moeten maken die we zonder aardbevingsproblematiek niet hadden gehad. Versnelling van de besluitvorming en de uitvoering kunnen extra kosten met zich meebrengen.

- **Infrastructuur**

De gemeente is als eigenaar verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een groot aantal infrastructurele objecten en de veiligheid daarvan in de stad. Deze objecten hebben een contante waarde van ca. € 2,5 miljard. Daarnaast investeren Rijk en regio de komende jaren nog tientallen miljoen euro's in grote (gebieds)ontwikkelingen zoals de Aanpak Ring Zuid en de ontwikkeling van het Stationsgebied.

Op dit moment ontbreekt het ons aan voldoende kennis en inzicht om de gevolgen van de aardbevingen op de bestaande en nieuwe infrastructuur te kunnen duiden. Ambitie is om dit in de periode 2015-2016 zes opdrachten uit te voeren: opleiden personeel en verbinden kennis en omgeving (loopt), implementeren stroomschema aardbevingsbestendig bouwen bij nieuw- en verbouw, onderzoek exemplarische objecten (voorbereiding fase), monitoring, handelingsplan en het onderzoek preventieve en versnellingsmaatregelen (afgerond).

5. Een groeiende en innovatieve stad

De stad groeit, haar werkgelegenheid op de lange termijn ook; de stad wordt steeds belangrijker als voorzieningencluster; de kenniseconomie wordt sterker, specialisaties worden internationaal erkend en het aantal startups neemt toe. De historische binnenstad is een van de kernkwaliteiten van de stad, en garantie voor toeristisch bezoek. Kortom: de economie van de stad draait goed. Dit moet zo min mogelijk door het thema aardbevingen verstoord worden.

Aardbevingen of de onzekerheid over aardbevingen leidt potentieel tot schade: schade in bedrijfsvoering (fysieke schade, omzetschade), imagoschade. Deze schade willen we zoveel mogelijk voorkomen, beperken en/of er adequaat op te reageren.

Er is sprake van een enorme bouwopgave, die leidt tot kansen voor de bouwsector en toeleverende partijen. Naar verwachting zal de herstel-, versterk- en nieuwbouwopgave de komende 10-15 jaar leiden tot 2000-4000 extra banen in en direct gerelateerd aan de bouwsector. Daarnaast zullen er in andere sectoren extra banen ontstaan (denk aan logistiek, juridisch advies, hoveniers). Dit levert grote kansen voor de beroepsbevolking van Stad en Regio.

De aardbevingsopgave biedt vele kansen voor innovatie: in bouwtechnieken, materialen, productiemethoden en in samenwerking. Enerzijds is dit direct gerelateerd aan het aardbevingsbestendig bouwen, anderzijds biedt het ook een uitgelezen mogelijkheid voor innovatie en opschaling van verduurzaming van gebouwen in de hele brede zin van het woord: energiebestendig, levensloopbestendig, zorggericht, smart. Thema's die bij uitstek raken aan speerpunten in de stad (energie, HA, ICT/Big Data): energieneutraal wonen, geothermie, warmte/koude-opslag, domotica, personalized health, e-health, Smart Houses, Internet of Things, big data analyses uit slimme meters. Dit kan leiden tot een koploperspositie in de bouwsector en bijbehorende 'export'-mogelijkheden, ook ver na de versterkingsopgave. De innovatieopgave is van belang voor Stad en Regio, maar het is vooral de stad die de beste voorwaarden biedt om innovatie te realiseren. De behoefte van initiatiefnemers om het Centrum voor Innovatieve Bouw te vestigen op het Zernike onderstreept dit. Bouw': Hanzehogeschool, Economic Board en TNO werken samen aan een businesscase voor een 'EnTranCe voor de Innovatieve Bouw'. Doel: kennisopbouw, innovatie (ook zoveel mogelijk door lokaal MKB), scholing, testopstellingen. Beoogde locatie is de Zernike Campus Groningen, het liefst zoveel mogelijk in de nabijheid van EnTranCe.

- **Geen belemmeringen voor ondernemers**

Schade van aardbevingen op de bedrijfsvoering minimaliseren. Dit is voor ondernemers feitelijk niet anders dan voor instellingen, corporaties, particulieren. Essentieel daarbij zijn:

- Directe en correcte schadeafhandeling
- Minimalisering van tijdsperiode dat bedrijf niet operationeel is door herstelwerkzaamheden
- Bekendheid creëren rond nieuwbouwregeling en de kansen die dit biedt
- Goede informatievoorziening over oorzaak, effect en oplossingen van aardbevingen. Bijvoorbeeld over schadeafhandeling, verzekeringskwesties.

- **Investeren in de bouw**

Om de werkgelegenheidsimpuls zo goed mogelijk lokaal en regionaal in te vullen moet de gehele keten fors investeren en nauw samenwerken. Anders is het zeer waarschijnlijk dat de druk op (het snel op stoom komen van) productie ertoe zal leiden dat capaciteit van buiten de regio gehaald moet gaan worden. Dit vraagt iets van de gehele arbeidsmarktketen. De inzet gaat van wervingscampagnes ('Kom werken in de bouw!') tot (capaciteit voor) scholing, van begeleiding binnen Werkpleinen en uitstroom in de commerciële sector, al dan niet via WSW-voorzieningen en Social Return. Diverse bottlenecks kunnen daarin worden aangewezen, die onderling invloed op elkaar hebben:

- Zolang de precieze bouwprogramma's nog niet duidelijk zijn is het voor aannemers lastig al werkplekken te creëren (voorinvestering) en is ook nog niet duidelijk waar behoefte aan is;
 - Zolang de precieze uitstroombmogelijkheden niet bekend zijn, is het problematisch om werkzoekenden toe te geleiden naar de arbeidsmarkt net als het bepalen van de juiste (om-)scholingsprogramma's. Dit leidt tot problemen bij de intake op Werkpleinen;
 - De huidige capaciteit van bouwopleidingen is onvoldoende. Dit is niet in de laatste plaats de afgelopen jaren veroorzaakt door de crisis in de bouw. Omdat de omvang en aard van de scholing nog niet goed duidelijk is, is het voor opleidingen moeilijk om voorinvesteringen te doen.
 - Er moet een start gemaakt worden met het opzetten van wervingscampagnes. Daarbij is het van belang dat de back-office en toegeleiding/uitstroom goed geregeld is. Dat is nu nog niet het geval.
 - De huidige erkenningsregelingen van het CVW zetten een rem op het arbeidsmarktpotentieel van de bouwopgave, omdat in veel gevallen uitgebreide ervaring wordt gevraagd. Dit is in situaties van omscholing en toegeleiding veelal niet mogelijk. In erkenningsregelingen en aanbestedingssystematiek dient daarom voldoende aandacht te zijn voor social (of liever: regional) return on investment.

Binnen de arbeidsmarktregio Groningen (provincie en kop van Drenthe) wordt op dit moment het plan Bouwplaats Noord uitgewerkt, dat via een ketenbenadering de regionale arbeidsmarkt klaar wil stomen voor de bouwopgave. Het is van essentieel belang dat dit plan goed en doortastend wordt uitgevoerd.

Voor wat betreft scholing staat het EPI-Kenniscentrum centraal in de arbeidsmarkt-opgave. Hanzehogeschool, Rijksuniversiteit Groningen en het Alfa-college hebben de krachten gebundeld in het EPI kenniscentrum (Educatie, Praktijk, Innovatie). In dit kenniscentrum werken de opleidingscentra samen met regionale werkgevers om professionals in de regio op te leiden tot specialisten op het gebied van aardbevingen en diepe ondergrond. De impact van het Opleidingsplan gaat daarbij verder dan het huidige businessplan: het EPI-kenniscentrum wil van een organisatie vanuit de 3 grondleggers naar een organisatie die voor alle WO-HBO en MBO instellingen een coördinerende en organiserende rol vervult. Dat vraagt om aanvullende financiering. De NAM financiert tot 2018, de horizon van de regio en de NCG ligt minimaal op 2025

- **Duurzaamheidsprogramma versnellen**

We kiezen ervoor om op lokaal niveau een proportionele bijdrage te leveren aan de strijd tegen klimaatverandering. De aardbevingen zijn voor stad de aanleiding om de ambitie Groningen Energieneutraal 2035 op te schalen en te verbinden met de versterkings- en transitieopgave in de regio.

Onder opschalen verstaan we het letterlijk het vergroten van de lopende initiatieven voor de energietransitie. Grotere initiatieven leveren namelijk een betere businesscase op dan versnipperde kleine initiatieven. En maken onze gas-afhankelijkheid minder groot. Dit is van belang omdat verminderen van de aardgasproductie een belangrijke bijdrage kan leveren aan het vergroten van de veiligheid en de kansen voor het gebied.

Met alleen versnellen komen we er niet. De versterkingsopgave in de regio is fors, en dat daagt uit tot grotere ambities om een aansprekende schaa sprong te maken.

Initiatieven kunnen op grotere schaal uitgerold worden, op wijk- of dorpsniveau, zoals SMART- grids en 'Powermatching City'. De kennis en ervaring GrESCo kan over de

gemeentegrenzen gedeeld worden. Partijen in de stad hebben kennis opgedaan die de Groningen tot de duurzame ontwikkelingsregio kunnen maken. De omvang van de aardbevingsopgave zorgt dat er massa en urgentie. De spelers die het mogelijk kunnen maken nodigen wij uit voor een EnergieTafel, waar de initiatieven naar realisatie worden gebracht.

Opschalen zon- en windenergie

Opschalen van de zon- en windenergie heeft een groter ruimtebeslag tot gevolg. De ruimte gaan we voor een deel zoeken in het aardbevingsgebied. We onderzoeken wat er voor nodig is om de plannen voor zon, wind en water te versnellen en welke meekoppelkansen er liggen. We gaan actief op zoek naar locaties naar windenergie. Wij willen dat de opbrengsten van de energietransitie voor een deel ten goede komen aan de bewoners van het gebied. Een belangrijke beperking is daarbij de belastingwetgeving. We willen dat het Rijk ruimte biedt in de wetgeving om een deel van opbrengsten van zon- en windenergie bij de bewoners terecht te laten komen.

Geothermie

We starten in 2015 met het project Geothermie Zernike met potentie voor het verwarmen van ca. 10.000 woningen. We gaan een warmtenet aanleggen in de wijken Paddepoel, Selwerd, Vinkhuizen en Zernike. Belangrijk is de boring naar Geothermie. Deze zal in 2016 starten. De geothermische laag bevindt zich in de ondergrond op dezelfde diepte als waar de aardbevingen plaatsvinden. Ondanks dit gegeven willen we de winning doorzetten omdat we daarmee minder afhankelijk worden van de gaswinning. Bovendien is het een belangrijke beleidsprioriteit van het Ministerie van Economische Zaken. We willen daarom het rijk vragen garant te staan voor de financiële risico's die verbonden zijn aan geothermie. Dat vinden wij gerechtvaardigd omdat in de Groningse bodem de situatie anders is dan elders in het land waar ook aardwarmte wordt gewonnen.

Wegenemen belemmerende regelgeving

De Eemshaven en de kennisinstellingen en bedrijven in Stad Groningen vormen het noordelijke hart van de (nationaal benoemde) topsector energie. Binnen economisch speerpunt lopen in stad en regio veelbelovende initiatieven en voorzetten voor systeeminnovaties. Haaks daarop staan diverse regelingen. We noemen hier de postcoderoos en de electriciteitswet die toevoegingen aan het net ernstig bemoeilijken c.q. belemmeren dat individuele bedrijven en burgers (initiatiefnemers) energie verhandelen. Deze maken het kansrijke initiatieven als "Groningen Powermatching City" bijzonder lastig. We willen als onderdeel van de aanpak rond aardbevingen onze goede kansen voor duurzame energieopwekking optimaliseren door belemmerende wetgeving weg te nemen.

Nul-op-de-meter, energie neutrale woningen

Wij zien grote kansen om de verduurzaming van de woningvoorraad te versnellen en massa te maken. Uitgangspunt is daarom dat bij elke te versterken woning of ander gebouw direct de verduurzamingsopgave wordt meegenomen. Het hangt van diverse factoren (type woning, eigendom/verhuur, welke corporatie) af wat daarin de beste manier is. Dat kan nul-op-de-meter zijn maar ook een labelsprong of iets anders. Daar leggen we ons vooraf niet hard op vast. Wel willen we dat alle nieuwbouwwoningen per 2017 energieneutraal worden gebouwd.

De Groene Loper

Onder de noemer van de Groene Loper willen wij, mede als onderdeel van de (Rijks) Agenda Stad innovatieparken ontwikkelen die inspelen op de toekomstige innovatieve en duurzame economie. Want om een innovatiepark tot een succes te maken is innovatieve regelgeving nodig. De commissie Meijer adviseerde al om de regelgeving te benoemen die belemmerend werkt en deze belemmeringen met inzet van de Rijksoverheid en de provincie weg te nemen. Uit eerder onderzoek zijn veertig regelknelpunten geïdentificeerd voor de ontwikkeling van de biobased economy in Noordoost Groningen. Deze zijn deels weg te nemen met de Crisis- en Herstelwet, maar deels ook niet. Daarom stellen we in aanvulling aan het Rijk voor om een regeling met bijzondere maatregelen op te stellen voor de innovatieparken in het gaswinningsgebied.

Experiment rijden op waterstof

Daarnaast proberen we om luchtvervuiling te voorkomen en is er onlangs een Green Deal Zero Emissie Binnenstad gesloten met het Rijk. We zijn eigenaar van een groot wagenpark dat wordt ingezet voor afvalinzameling en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Tot voor kort werd gedacht aan het vergroenen van het wagenpark door gebruik te maken van aardgas. Als gevolg van de aardbevingsproblematiek wordt gas niet langer beschouwd als optie. In plaats daarvan worden de pijlers gericht op een transitie naar waterstof als geprefereerde brandstof. Daarom is er de ambitie om verschillende wagentypes geschikt te maken voor het rijden op waterstof.

- **Cultureel Erfgoed en Binnenstad**

Het aantrekkelijke vestigingsklimaat wordt voor een belangrijk deel bepaald door de combinatie van aansprekende architectuur, kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte en de aanwezigheid van cultureel erfgoed. Schade aan monumenten/historische gebouwen door aardbevingen is onvermijdelijk. Monumenten zijn niet in staat om grote dynamische krachten op te vangen. Een minstens zo grote bedreiging voor de instandhouding van het erfgoed zijn versterkingsmaatregelen die tot ongewenste vernietiging van erfgoed kunnen leiden (het middel is erger dan de kwaal). De bewaking van de kwaliteit bij de uitvoering van de herstel- en versterkingsopgave is cruciaal voor het succes daarvan.

In de gemeente Groningen staan 636 rijksmonumenten en 527 gemeentelijke monumenten (per 1 juli 772). Daarnaast zijn er meer dan 50 archeologische monumenten, 8 beschermde stadsgezichten met daarin ca 10.000 à 15.000 gebouwen en daarbuiten nog een vergelijkbaar aantal beeldbepalende en karakteristieke panden.

De beste remedie tegen schade in het algemeen en dus ook tegen aardbevingschade is ervoor te zorgen dat monumenten bouwkundig in goede staat verkeren. Als we gebouwde monumenten preventief willen versterken, dan moeten ze primair weer in hun oorspronkelijke kracht geholpen worden. Met cosmetisch herstel (wikkels aanbrengen en scheuren dichtpleisteren) kan vaak beter gewacht worden tot de bodem weer in rust is. Dergelijk herstel leidt namelijk vaak tot vervolgschade op andere plekken in het gebouw, omdat de dynamische krachten van de aardbeving ergens hun weg zullen zoeken.

De prioriteiten: noodzakelijke verkenningen, onderzoeken en inventarisaties gericht op met name de bouwkundige, constructieve staat; Instellen investeringsfonds; werkkapitaal GMF en cultuurhistorisch depot; schadeherstel en extra inzet personele capaciteit.

Door schade-herstel en versterkingsmaatregelen kan het historische karakter en daarmee de aantrekkingskracht van met name de binnenstad aan kwaliteit inboeten. Naast het instandhouden van het cultureel erfgoed is het daarom belangrijk om in bredere zin kennis en inzicht te krijgen in de ruimtelijke gevolgen van de aardbevingen. Deze gevolgen zullen zich allereerst in het kern-aardbevingsgebied manifesteren. Daarom zullen wij samen optrekken met de regio om vragen te beantwoorden als:

- Verandert het aanzien van gebouwen? Wat is aardbevingsarchitectuur? (hierbij gaat het om versterking, verbouw en nieuwbouw);
- Wat zijn de ruimtelijke gevolgen van versterking en vervanging van bebouwing in beschermd stadsgezichten?;
- Wat zijn de ruimtelijke gevolgen van versterking en vervanging van bebouwing in overige gebieden?

Fonds Cultureel Erfgoed

Wij pleiten ervoor om een Fonds Cultureel Erfgoed op te zetten waaruit enerzijds (onveilige, urgente) gebouwen structureel en adequaat preventief kunnen worden verstevigd of hersteld. Anderzijds kunnen met dit investeringsfonds, als de gaswinning gestopt is en de bodem in Groningen weer tot rust is gekomen, beschermde monumenten vakkundig en fundamenteel worden hersteld.

6. De organisatie op orde

Inwoners, ondernemers, werknemers, bezoekers: een ieder moet zich veilig in de stad kunnen bewegen, van woning tot winkel, van het terras tot schoolplein. In dit document komen in de verschillende paragrafen de opgaven en prioriteiten naar voren voor de gebouwde omgeving, zoals het in kaart brengen van de risico's voor hoogbouw, de openbare ruimte in de binnenstad of de scholen in de stad, en daar waar nodig preventief te versterken. Inwoners moeten er vanop aan kunnen dat de hulpverlening en de organisatie van de veiligheid op orde is.

Daarnaast moeten de bewoners en ondernemers ervan op aan kunnen dat de gemeente deskundig is, de dienstverlening snel en efficiënt en klantvriendelijk. Wij voorzien dat extra capaciteit nodig is organisatie. Het betreft de schaalbaarheid (de onverwachte toename van de vraag) en flexibiliteit in de gemeentelijke organisatie bij een calamiteit. Dit zal extra eisen stellen aan de bereikbaarheid en inspanningen van de gemeente, zowel fysiek als digitaal. Het stelt ook eisen aan de inzet rond de taken uitvoering van de diverse disciplines en programma's. In het bijzonder wijzen we in dit verband op de onderdelen Cultureel Erfgoed en Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.

- **Scenario's Veiligheidsregio**

De Veiligheidsregio Groningen is verantwoordelijk voor het opstellen van protocollen voor de werkwijze bij rampen en in crisis situaties. Het bestaande Incident Bestrijdingsplan Aardbevingen wordt momenteel geactualiseerd waarbij ook rekening gehouden gaat worden met incidenten in een stedelijke- (stad) en een industriële omgeving (chemiepark Delfzijl). De Veiligheidsregio is ook bezig om in het Regionaal Risicoprofiel 2015-2018 de laatste stand van zaken rondom aardbevingsrisico's te verwerken.

Om effectieve bestrijding te kunnen leveren in het geval van aardbevingen is het belangrijk om te oefenen met deze situaties. De veiligheidsregio Groningen heeft in het oefenprogramma 2014-2015 geoefend met verschillende aardbeving scenario's.

- **Gemeentelijk continuïteitsplan**

Tijdens een incident is de desbetreffende gemeente verantwoordelijk voor het plaatselijk handelen, waarbij de Gemeentelijke Kolom Groningen ondersteuning biedt. Essentiële onderdelen en handelingen die moeten garanderen dat het gemeentelijk apparaat, ook bij calamiteiten in aangepaste vorm kan blijven functioneren, zijn in kaart gebracht in het gemeentelijke continuïteitsplan. Dit plan is er op gericht om de gevolgen van een optredende verstoring of calamiteit zo klein mogelijk te houden, zoals de bereikbaarheid van de gemeentelijke organisatie. Zowel telefonie als ICT moet beschikbaar zijn. Voor de vitale ICT-processen is de gemeente afhankelijk van de hardware op het computercentrum, die de gevolgen van een aardbeving moet kunnen weerstaan. Dit continuïteitsplan moet nog verder uitgewerkt en beoefend worden.

- **Dienstverlening Bouwen & Wonen**

Ondernemers, eigenaren, inwoners zijn gebaat bij het versnellen van vergunningverlening, afhandeling handhavingsverzoeken en uitvoering. De werkzaamheden voor vergunningverlening, toetsing en handhaving van de gebouwde omgeving moeten geïntensiveerd worden.

- Er moet er voldoende kennis aanwezig zijn;
- Voldoende menskracht bestaand uit gekwalificeerd personeel;
- De werkprocessen en het bouwarchief zijn volledig gedigitaliseerd.

- **De bereikbare en beschikbare gemeente**

Er komt voor de gehele regio een open, transparante en publieke en makkelijk toegankelijke informatievoorziening waar iedereen advies en begeleiding kan krijgen. Bewoners, ondernemers, gebruikers en eigenaren beschikken over de juiste informatie m.b.t. kans, impact en risico van aardbevings(schade) aan huis/gebouw en omgeving. Daarnaast moet de gemeente als eerste overheid beschikbaar- en bereikbaar voor vragen, opmerkingen en zorgen. Daartoe onderzoeken wij of er aanvullende voorzieningen nodig zijn bovenop onze bestaande dienstverlening en structuren.

Via de gebiedsteams en wijkbijeenkomsten kunnen bewoners zich laten informeren en houdt de gemeente verbinding met wat zich in de wijken en dorpen afspeelt.

7 Programma en financiën

Projecten/maatregelen	Begroting 2016 (€)	Investerings-Projecten	Stedelijk/wijkniveau
Veilige stad			
Continue scan openbare ruimte	400.000		Stedelijk
Extra focus op binnenstad	600.000		Binnenstad
Extra focus op Oostelijke Stadswijken	200.000		Beijum, Lewenborg, Buitengebied
Analyse woningvoorraad en andere gebouwen. Focus op hoogbouw.	1 mln.		Stedelijk
Aanvullend (continu) milieuonderzoek 320 "zwaardere" bedrijven	PM		Stedelijk
Bereikbaarheid UMCG: verbinding Oosterhamrikzone.		25-40 mln. (momenteel 2)	Stedelijk/Regionaal

- Planstudie loopt. Extra inzet Projectorganisatie.	200.000	varianten onderzoek)	
Infrastructuur: (economische) levensaders blijvend op orde: onderzoek op kritische onderdelen (10 fte). Betr. staat van onderhoud, zwakke schakels, kennisontwikkeling)	1,0 mln.	PM	Stedelijk/ Regionaal
Onderzoek/quick scan acute risico's schoolgebouwen	1,0 mln.		Stedelijk
Onderzoek/quick scan acute risico's overig maatschappelijk vastgoed	1,0 mln.		Stedelijk
RUG-onderzoek naar sociale onrust	Loopt.		Stedelijk
Een groeiende en innovatieve stad			
Uitbreiding/voortzetting EPI-Centrum Zernike	PM	PM	
Verkennen ondersteunen Kennisontwikkeling (Aardbevingsacademie en Lectoraat Aardbevingen) RuG en Hanze			
Faciliteren clustervorming rondom aardbevingsinnovatie			
Facilitering Centrum voor innovatieve Bouw – Zernike	PM	PM	
Bouwplaats Noord	PM	PM	Regio
Verkenning aanvullende inzet op vestigingsklimaat en economische infrastructuur			
Initiatieven Warmtestad, geothermie en restwarmte	PM	PM	Warmtenet Noordwest
Zon – en warmte-energie diverse locaties	PM	PM	Diverse locaties wo Meerstad-N
Groene Loper	PM	PM	
Aanpassing energie wetgeving/ regelgeving	PM		
Duurzaamheidsdoelstelling: elektrificatie en waterstof-bussen	PM	PM	
Pilot: waterstof als brandstof voor wagenpark	850.000		
Cultureel erfgoed			
Onderzoek en dataverzameling rond bouwtechnische staat van monumenten - eerste aanzet	1,5 mln.		
Extra inzet cultureel erfgoed (5 à 10 fte jaarlijks)	0,5 à 1 mln.		
Behoud/versterking identiteit: Werkkapitaal (GMF en Depot)	1 mln.		
Investeringsprojecten: Planvorming, preventieve versterking. Actiepunt: initiëren, uitwerken en organiseren rijksregeling.	250.000	Investeringsfonds (5 à 10 mln. jaarlijks)	
Vertaling ruimtelijke gevolgen en visieontwikkeling	200.000		
Organisatie op orde			
Veiligheid: Uitwerking continuïteitsplan	50.000		
Veiligheid: Oefening diverse locaties	50.000		

Veiligheid: Update protocollen + overall protocol calamiteiten	100.000		
Extra ondersteuning/ dienstverlening, verbeterde bereikbaarheid loketten/ dienstverlening gemeente	350.000		
VTH: kennis op orde (scholing)	150.000		
Extra capaciteit bouwinspecteurs (fte)	100.000		
Implementatie Drieslag (versnelling vergunningverlening, afhandeling handhavingsverzoeken en uitvoering, in fte's)	800.000		
VTH: extra protocollen	100.000		
VTH: extra capaciteit m.b.t. bebouwde omgeving	350.000		
VTH: Extra Informatievoorziening	150.000		
Digitalisering Bouwarchief	1 mln.		
Toepassen Stroomschema Aardbevingsbestendige infra.	1 à 1,5 mln.		

Totaal

13,9 -14,7 mln.